

فرصت، خلق کردنی است

برای یادگیری بهتر، چگونه باید فرصت‌های تازه پیدا کرد؟

مهتاب خسروشاهی

در همه نظام‌های آموزشی، چارچوب‌هایی برای آموزش مفاهیم درسی وجود دارد. این تقسیم‌بندی‌ها از این منظر که الگویی واحد برای آموزش دانش‌آموزان، در اختیار آموزگار قرار می‌دهند، شاید بد نباشند اما می‌توانند به عواملی دست و پاگیر تبدیل شوند و فرصت یادگیری خوب و مناسب را از دانش‌آموزان بگیرند. «تفاوت» در همین نقطه شکل می‌گیرد؛ نقطه‌ای که آموزگار برای یادگیری مفاهیم درسی، فرصت‌های خاصی فراهم می‌کند و به این ترتیب، میزان و شکل فراگیری دانش‌آموزان او با دیگران متفاوت می‌شود. برای خلق فرصت‌های یادگیری، می‌توان از روش‌هایی که در پی می‌آید، کمک گرفت.

کتاب غیردرسی اما مرتبط با مفهوم آموزشی مورد نظر، نمایش فیلم و ... طوفان ذهنی در آن‌ها ایجاد کنید. به این ترتیب، آن‌ها برای یادگیری، ولع لازم را خواهند داشت.

فکر آن‌ها را بخوانید

بعد از طوفان فکری، با طرح سؤال‌های مختلف از دیدگاه و نظر آن‌ها آگاه شوید. با این روش می‌توانید ضمن درگیر کردن هرچه بیشتر دانش‌آموزان با مفاهیم مختلف، از پرسش‌های ذهنی آن‌ها آگاه شوید و به همه آن‌ها جواب بدهید. علاوه بر این، از حد آگاهی هر دانش‌آموز درباره مفهوم مورد نظر آگاه خواهید شد.

کرکره، تخته‌سیاه، دکوراسیون کلاس تا شکل نشستن دانش‌آموزان در کلاس است. برای مثال، بسیاری از تزیین‌های استفاده شده در کلاس درس می‌توانند به شاخصی برای یادگیری مفهومی تبدیل شوند. این کار فرصتی ایجاد می‌کند تا دانش‌آموزان با بعضی مفاهیم به شکل عملی مواجه شوند، برای مثال، وجود آکواریوم یا ترائیوم در کلاس درس.

طوفان به پا کنید

پیش از شروع آموزش هر مفهوم، دانش‌آموزان را درگیر کنید. به این معنی که با طرح پرسش، انجام دادن یک بازی، خواندن بخش‌هایی از یک

شکل کلاس را به هم بریزید

سال‌هاست که در کشورهای اروپایی، شکل کلاس‌ها از نظر چینش نیمکت‌ها، تخته‌سیاه و مکان ایستادن یا نشستن آموزگار تغییر کرده است اما در حال حاضر در بسیاری از کلاس‌های درسی ما، ساختار کلاس‌ها به همان شکل کسل‌کننده و معمولی سال‌های دور است. از سوی دیگر، اگرچه سعی شده تزیین‌هایی به کلاس‌های درسی اضافه شود، اما آن‌چنان که باید، در این زمینه پیشرفتی حاصل نشده است. بنابراین، یکی از راهکارهای خوب تغییر ساختار آموزشی، تغییر در شکل کلاس درسی از نظر انتخاب شکل نیمکت‌ها، پرده،

در کنار درس اما همراستا با آن

همیشه حرف از مطالعه آزاد در میان است؛ اینکه مطالعه می‌تواند دیدگاه دانش‌آموزان را وسعت بخشد و ذهن آن‌ها را برای یادگیری مفاهیم درسی آماده کند. این دیدگاه کاملاً درست است اما این تأثیر زمانی بیشتر است که موارد کمک‌آموزشی، اعم از کتاب، فیلم، کارتون، گردش علمی و... با مفاهیم درسی مرتبط باشند. این کار علاوه بر تکمیل مفاهیم درسی، پرسش‌ها و در نتیجه فرصت‌های جدید خلاقیت را ایجاد می‌کند.

فرصت آزمون و خطا بدهید

دانش‌آموز همان قدر که به فرصت آموزش نیاز دارد، به فرصت خطا کردن هم نیازمند است. بگذارید ماجرا را از سمت دیگری ببینیم؛ تا زمانی که خطایی اتفاق نیفتاده باشد، امکان تصحیح و آموزش بهتر نیز وجود ندارد. از سوی دیگر، اکتشافات جدید از دل بسیاری از آزمون و خطاها جان گرفته‌اند. بنابراین بعد از آموزش، به‌ویژه آموزش مفاهیم تازه، به دانش‌آموزان فرصت خطا کردن بدهید. برای مثال، بگذارید آزمایش مرتبط با مفهوم درسی را با چند بار آزمون و خطا انجام دهند. بگذارید یک مسئله ریاضی را با خطا حل کنند و فرصت خطا را برای آن‌ها محفوظ نگه دارید.

با دیگران در میان بگذارند

یکی از فواید استفاده از فضای مجازی و اینترنت، تبادل اطلاعات علمی است. سعی کنید حداقل برای یک روز به دانش‌آموزان فرصت دهید تا درباره مفهومی که قرار است به آن‌ها آموزش دهید یا آن‌ها را آموزش داده‌اید، در فضای مجازی تحقیق کنند. برقراری ارتباط درسی با دانش‌آموزان هم‌سن خود برای تبادل اطلاعات نیز روش خوب دیگری است. در خلال همین گپ‌زدن‌ها بسیاری از مفاهیم در ذهن دانش‌آموز جا می‌افتد یا پرسش‌های جدیدی برای او مطرح می‌شود.

بازی و درس را مخلوط کنید

در کودکی، بسیاری از مفاهیم را ناخواسسته از طریق بازی به‌چپه‌ها می‌آموزیم؛ برای مثال، مشارکت از طریق بازی گروهی، حرف زدن از طریق

کتاب‌خواندن برای کودکان، و حفظ تعادل از طریق دوچرخه‌سواری. بنابراین، در دوره‌های مختلف تحصیلی نیز می‌توان از همین ترفند برای آموزش بهتر و ماندگار مفاهیم درسی به دانش‌آموزان کمک گرفت. به زبان ساده، می‌توان گفت که نباید ارزش و تأثیر بازی‌ها را در یاد دادن مفاهیم درسی نادیده گرفت.

شیوه را تغییر دهید

نمی‌توان همه قوانین سخت آموزشی را زیر پا گذاشت اما حرکت‌ها و تغییرات مفید از همین نقطه آغاز می‌شوند؛ شکستن قوانین سخت و خشک. «شیوه آموزش» مفاهیم درسی یکی از قوانین دست و پاگیر است؛ اینکه دانش‌آموز باید طبق قوانین مشخص و با شیوه مشخص و تعیین شده، مفاهیم تعیین شده را یاد بگیرد. این قوانین، از موانع مهم آموزشی هستند؛ بنابراین، سعی کنید برای آموزش هر مفهوم درسی - تا حد ممکن - شیوه خودتان را داشته باشید یا از شیوه‌های مدرن آموزشی - درسی کمک بگیرید. این نکته به‌ویژه برای درس‌های خشکی مانند ریاضیات و علوم بسیار اثرگذار است.

امتیاز اضافه در نظر بگیرید

با اینکه قانون حذف نمره از بعضی دوره‌های تحصیلی هنوز هم مخالفانی دارد، این حرکت را می‌توان یکی از بهترین اتفاقات برای کاهش تنش و استرس دانش‌آموزان به حساب آورد. با حذف نمره، حالا فرصت تازه‌ای فراهم شده است تا برای فعالیت‌های مثبت دانش‌آموزان امتیازهای خاص و مثبتی در نظر گرفته شود. برای مثال، در مقابل هر کار خلاقانه، هر پاسخ درست و هر فعالیت مثبت درسی، امتیازی جداگانه در نظر گرفته می‌شود و این امتیاز در نمره یا اعلام کیفیت آموزشی پایان سال منظور می‌گردد.

پژوهش مهم است؛ اما ...

اگرچه لازم نیست برای هر مفهوم درسی، پروژه غیردرسی اضافه برای دانش‌آموزان در نظر گرفته شود، برای یادگیری بهتر بسیاری از مفاهیم، پروژه تحقیقاتی لازم است. درباره هر پروژه این موارد را در نظر بگیرید:

تعداد نفرات: نباید بیش از سه نفر

روی یک پروژه کار کنند. در غیر این صورت، امکان تمرکز تک‌تک دانش‌آموزان روی فعالیت‌ها کاهش می‌یابد.

متناسب با سن: لازم نیست پروژه مورد نظر بسیار بالاتر از توان دانش‌آموزان باشد. هدف، انجام دادن یک فعالیت برای تکمیل آموزش است.

موفقیت نسبی است: در هر پروژه‌ای، این نکته را در نظر بگیرید که موفقیت امری مطلق نیست؛ بنابراین، کسب درصدی از موفقیت هم می‌تواند موفقیت باشد. این مورد را نادیده نگیرید و به هر میزان موفقیت دانش‌آموزان واکنش مثبت نشان دهید.

امتیاز دارد: حتماً برای پروژه‌های غیردرسی، امتیاز جداگانه در نظر بگیرید. این کار، احساس خوب دیده شدن را در دانش‌آموز ایجاد می‌کند.

با آن‌ها همراه شوید

«کنار ایستادن» ضربه‌زننده‌ترین رفتار آموزگار با دانش‌آموزان است. این کار به دانش‌آموزان این حس را القا می‌کند که هر کاری، هر مسئولیتی و هر آموزشی فقط مشکل یا مسئله آن‌هاست و آن‌ها هستند که باید به تنهایی از پس مشکل برآیند. بنابراین، با فاصله از آن‌ها نایستید. سعی کنید به هر شیوه ممکن در راستای فعالیت‌ها با دانش‌آموزان و حتی والدین آن‌ها همقدم شوید. اطمینان از حضور شما، فرصت خلاقیت، تلاش بیشتر و در نتیجه امکان موفقیت در کار و فراگیری بهتر را فراهم می‌کند. برای مثال، در صورتی که برای یافتن مواردی جهت انجام دادن پروژه درسی‌شان به مشکلی بر می‌خورند، حتماً آن‌ها را در رفع مشکل به هر شکل ممکن یاری دهید. این نه به معنای تداخل در کار آن‌ها بلکه به معنای همراهی مثبت و مفید با آن‌هاست.

متمرکز شوید

تا زمانی که مطمئن نشده‌اید دانش‌آموزان مفهومی را فرا گرفته‌اند، مفهوم تازه را شروع نکنید؛ چون انباشتگی مفاهیم، فرصت خلاقیت و یادگیری کامل را از بین می‌برد. بنابراین، سعی کنید تا حد ممکن، مفاهیم درسی را به شکلی مناسب در ذهن دانش‌آموزان جا بیندازید و سپس، وارد مبحث بعدی شوید.